

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
Вище професійне гірниче училище м.Комсомольська**

Паспорт літературного періоду

**Посібник для учнів з української літератури
Частина 1**

**Розробила викладач
української мови та літератури
Дарій Жанна Володимирівна**

**Комсомольськ
2015**

Розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії «Викладачів загальноосвітніх дисциплін», протокол № 7 від 05.02.2015 р.

Розглянуто на засіданні навчально-методичної ради та рекомендовано до друку Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Полтавській області, протокол №3 від 31.03.2015 року.

Автор: Дарій Ж.В., викладач української мови та літератури, спеціаліст

Рецензент: Короп Т.С., методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Полтавській області

Даний посібник є своєрідним довідником до уроку. У ньому містяться терміни із теорії літератури, коротка біографія письменників, уривки із автобіографій, інтерв'ю, світлин поетів та письменників, ілюстрацій до творів, що вивчаються, статей літературних критиків. Подані у посібнику паспорти творів допомагають кращому усвідомленню змісту творів, що вивчаються. Переважна форма подання матеріалу – у вигляді схем і таблиць, що полегшує його сприйняття.

Посібник структурований відповідно до чинної шкільної програми.

Призначений для учнів ПТНЗ, а також викладачів української мови та літератури.

ЗМІСТ

1. Українська література II пол. XIX ст.	4
2. Українська література 70-90-х років XIX ст.	5
3. Реалізм. Його риси	6
4. І. Нечуй-Левицький. Життєвий та творчий шлях	7
5. «Кайдашева сім'я». Паспорт твору	8
6. Панас Мирний. Життєвий та творчий шлях	10
7. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Паспорт твору	11
8. Українська драматургія і театр 70–90-х рр. XIX ст	12
9. І. Карпенко-Карий. Життєвий та творчий шлях	13
10. «Мартин Боруля». Паспорт твору	16
11. М. Старицький. Життєвий та творчий шлях	17
12. «Оборона Буші». Паспорт твору	18
13. І. Франко. Життєвий та творчий шлях	20
14. Збірка «З вершин і низин»	21
14.1 «Гімн» («Замість пролога»). Паспорт твору	21
14.2 Сікстинська мадонна» Паспорт твору	22
15. Збірка «Зів'яле листя»	22
15.1 «Безмежнеє поле». Паспорт твору	23
15.2 «Ой ти дівчино, з горіха зерня» . Паспорт твору	23
15.3 «Чого являєшся мені у сні?». Паспорт твору	23
16. Збірка «Мій Ізмарагд»	23
16.1 «Легенди про вічне життя». Паспорт твору	24
16.2 «Декадент». Паспорт твору	24
16.3 «Розвивайся ти, високий дубе». Паспорт твору	25
16.4 «Мойсей». Паспорт твору	25
17. Модернізм. Його риси	27
18. «Перехресні стежки». Паспорт твору	28
19. «Сойчине крило». Паспорт твору	29
20. «Украдене щастя». Паспорт твору	31
21. Література	32

Суспільні та мистецькі події в Україні другої половини XIX ст.

Українська література II пол. XIX ст.

Роки	Суспільні події	Мистецькі події
1861	Скасування кріпацтва	Творчість І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, І. Карпенка-Карого, І. Франка та інших письменників. Заснування журналу «Киевская старина» (1882). Україна у творчості художників Л. Жемчужникова, М.Клодта, В. Максимова, І.Рєпіна; творчість М. Пимоненка, А. Куїнджі, О. Мурашка, К. Трутовського. Розвиток музичного мистецтва (П. Сокальський, М. Лисенко, М. Мусоргський, С. Людкевич та ін.)
1861–1874	Земська, судова, міська реформи	
1863	Циркуляр міністра внутрішніх справ П.Валуєва	
1876	Таємний Емський указ	
80-ті рр	Діяльність народних гуртків	
1885–1891	Поширення страйкового робітничого руху	
1886–1889	Поширення селянського руху; масове розорення селян, їх різке розшарування. Розвиток капіталізму в Європі	
1888	Указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах	

Суспільство переживало різкі зміни, руйнувався звичний уклад багатьох верств населення; наростало незадоволення сільських та міських низів.

Царський уряд систематично перешкоджав розвитку української мови та літератури, але вони все ж існували; створювались мистецькі шедеври. Це підтверджує думку, що мистецтво – вічне.

Україна відставала від Європи в суспільному розвитку, але не в мистецькому.

Літературний процес - це багатоманітне історико-мистецьке явище, яке характеризується змінами у стилях і напрямках художньої творчості, у виразально-зображувальній системі художніх засобів, у тематичній та жанровій своєрідності творів тощо.

Національне – явища життя, його особливості, проблеми, характерні для певного етносу, нації (наприклад: звичаї, традиції, соціальний стан – кріпацтво і т. ін.).

Вселюдське – сфери буття людини, котрі є спільними для всіх часів і народів і незмінно протягом століть привертають увагу як авторів, так і читачів (наприклад: кохання, війна і мир, справедливість тощо).

Українська література 70–90-х років XIX ст. в досконалій художній формі відтворювала духовний та емоційний світ великого слов'янського народу, який, за висловом Івана Франка, угору йшов, «хоч був запертий в льох»

Українська література 70-90-х років XIX ст.

Прогресивно налаштована інтелігенція стає основною силою народницького руху. В Україні виникають нелегальні політичні гуртки, розпочинається «ходіння в народ» різночинців з метою підняти селян на боротьбу «за землю і волю». Пожвавлюється рух демократичного студентства, виникають перші робітничі гуртки. У губернських містах створюються громади – культурно-освітні товариства української інтелігенції. Вони займаються вивченням історії й культури українців, збиранням і студіюванням фольклору, виданням та розповсюдженням української літератури.

З 1873 року з ініціативи Драгоманова і Кониського у Львові засновується Літературне товариство ім.Т.Шевченка, яке згодом реорганізовується в Наукове товариство ім.Т.Шевченка. Ним видано десятки томів матеріалів з історії української мови, літератури, фольклору, етнографії, різноманітні словники.

З ініціативи І. Франка видаються журнали «Світ» (1881–1882) й «Житє і слово» (1894–1897).

На західноукраїнських землях у 70–80-х роках XIX ст. активно діяли політичні партії москвофілів і народовців

«Москвофіли» підтримували російський царизм і не визнавали права українського народу на самостійне національно-політичне життя.

«Народовці» орієнтувалися на східноукраїнське культурне відродження й головну увагу звертали на піднесення національної свідомості галичан. Народовські журнали «Правда» (1867–1898), «Зоря» (1880–1897) та газета «Діло» (1880–1939) стали трибуною всієї української літератури, сприяли розвитку української критики та публіцистики.

Основні напрями

реалізм

Панас Мирний, І. Франко, І. Карпенко-Карий, П.Грабовський, І. Нечуй-Левицький

модернізм

О.Кобилянська, М. Коцюбинський, Леся Українка, І. Франко

романтизм

Леся Українка, О.Кобилянська, М.Вороний, М. Коцюбинський

Літературний напрям, який характеризується правдивим і всебічним відображенням дійсності на основі типізації життєвих явищ. Починаючи з 30-х рр. XIX ст. набуває розвитку у Франції, а згодом – в інших європейських літературах.

Реалізм. Його риси

Реалізм

Основною стає проблема взаємин людини і середовища, впливу соціально-історичних обставин на формування духовного світу (характеру) особистості. На перше місце висувається пізнавально-аналітичне начало, типізація дійсності утверджується як універсальний спосіб художнього узагальнення.

Представники: І. Нечуй-Левицький, П. Мирний, І. Карпенко-Карий, М. Старицький, І. Франко.

Риси

правдиве, конкретно-історичне, всебічне зображення типових подій і характерів у типових обставинах при правдивості деталей

принцип точної відповідності реальній дійсності усвідомлюється як критерій художності як сама художність

характер і вчинки героя пояснюються його соціальним походженням та становищем, умовами повсякденного життя

раціоналізм, раціоцентричний психологізм (отої позасвідомих процесів)

конфліктність як сюжетно-композиційний спосіб формування художньої правди

розв'язання проблем на основі загальнолюдських цінностей

Роман

Повість

Оповідання

Новела

Літературна казка

Поема

Драма

Трагедія

Комедія

Жанри

Народився 25 листопада 1838 р. в м. Стеблеві на Київщині у сім'ї священика

Навчався в духовному училищі та в семінарії

І. Нечуй-Левицький. Життєвий та творчий шлях

Закінчив Київську духовну академію

Учителював у Полтавській семінарії, у гімназіях Каліша (1866-1867 рр.), Седлеця (1867-1872 рр.), Кишинєва (1873-1885 рр.)

Вийшовши у відставку, оселився в Києві, де й провів решту життя

Помер 2 квітня 1918 р.

Літературні псевдоніми:
І. Нечуй-Левицький, Іван Нечуй

Початок літературної діяльності І. Нечуя-Левицького припав на 60-ті роки XIX ст.

Тематика творів

Життя інтелігенції, духовенства
повісті «Причепа», «Старосвітські батюшки та матушки»; роман «Хмари»; комедія «Кожум'яка»; оповідання «Афонський пройдисвіт» «Баба Параска та баба Палажка»

Селянська
повісті «Дві московки», «Микола Джеря», «Бурлачка», «Кайдашева сім'я»; оповідання «Баба Параска та баба Палажка»

Історичні твори
драма «Маруся Богуславка»; романи «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський»

Літературно-критичні статті
«Сьогочасне літературне прямування»; «Українство на літературних позовах з Московщиною»

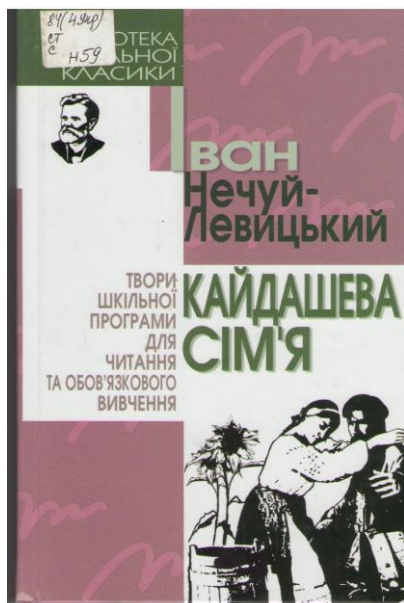
Етнографічні розвідки
«Світогляд українського народу від давнини до сучасності»

Основна тема його творів – селянська. Увагу автора привертає соціальна проблематика. Він розкриває вплив кріпацтва на долі й мораль селян, показує процеси, що відбувалися в українському селі після скасування кріпацтва.

«Кайдашева сім'я». Паспорт твору

Жанр:

реалістична соціально-побутова
гумористично-сатирична повість-хроніка

Соціально-побутова повість – це повість, в якій картини родинного життя і побуту героїв зображені на тлі соціальних подій чи зв'язані з певними суспільними обставинами і пояснюються

Тема:

зображення реалістично-трагічних картин життя та психології українських селян у перші десятиріччя після реформи 1861 р.

Ідея:

критика окремих вад тогочасного панівного суспільного ладу, які спотворювали людські почуття і взаємини, інтереси і прагнення; засудження егоїзму, жорстокості і дріб'язковості в стосунках з людьми, висловлення суму за людину, її самоприниження і моральний занепад; мотив національної самокритики, що переходить у мотив сорому й уболівання за український світ

Герої:

Кайдашева сім'я

Проблематика:

1. добра і зла;
2. батьків і дітей;
3. кохання і сімейних стосунків;
4. людської гідності та свободи;
5. злиденного життя селян, їх неосвіченості;
6. руйнування патріархального укладу;
7. виховання й народної моралі;
8. авторитету в громаді та самореалізації.

Композиція:

повість складається з дев'яти розділів і твориться відповідно до реалістичних принципів. Основу сюжету твору складають епізоди родинного життя Кайдашів – сім'ї, в якій іде боротьба за приватну власність.

Експозиція – опис села Семигори, знайомство з персонажами; розмова Кайдашенків про дівчат, залицання Карпа до Мотрі, оглядини в Довбишів.

Зав'язка – одруження Карпа з Мотрею, поява молодії сім'ї, побутові суперечки.

Розвиток дії – сутички між Кайдашихою й Мотрею, Карпом і батьком, одруження Лавріна, пригоди Мелашки, пияцтво і смерть Кайдаша, розподіл спадщини.

Кульмінація – історія з кухлем: через копійчаного глечика Кайдашисі викололи око.

Народився 13 травня 1849 р. в м. Миргороді на Полтавщині у сім'ї бухгалтера повітового скарбництва

Навчався в початкових школах Миргорода та Гадяча

Панас Мирний. Життєвий та творчий шлях

Із-за матеріальної скрути у віці 14-ти років пішов на «власний хліб».

Розпочалася його праця в канцеляріях Гадяча, Прилук, Миргорода. Одноманітна робота стає тягарем; починає захоплюватися творами Т. Шевченка, В. Шекспіра, російських класиків XIX ст. В цей час починає писати.

Помер 28 січня 1920 р.

Справжнє ім'я:
Панас Якович Рудченко

Літературну діяльність П. Мирний розпочав наприкінці 60-х рр. XIX ст. Виявив себе як письменник-реаліст. У творчій спадщині переважає проза. Він є автором ряду нарисів, оповідань, повістей, романів.

Постійна обачність, суворі конспірація і надмірна скромність (письменник за життя не опублікував жодної своєї фотографії!) не раз приводили до курйозів.

Збереглися три відношення помічника начальника полтавського жандармського управління, що розсилали по всій губернії протягом вересня – листопада 1915 р., про розшук українофіла Панаса Мирного, який «дозволяє собі писати зловмисні революційні твори». Напевно, не раз полтавський поліцмейстер чемно вітався з шанованою в місті людиною, начальником I відділу казенної палати Панасом Рудченком, гадки не маючи, що має справу з «небезпечним злочинцем» Мирним...

Творча спадщина

Романи

«Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Повія»

Драматургія
«Лимерівна»,
«Перемудрив»,
«Згуба»

Повісті
«Чіпка»,
«Лихі люди»,
«За водою»,
«Голодна воля»

Мала проза
«Лихий попутав»,
«Гануся», «Палійка»,
«П'яниця»,
«Морозенко»

Поезія
Близько 300
поезій

**«Хіба ревуть воли,
як ясла повні?».
Паспорт твору**

“... творчих вершин своїх Панас Мирний досяг у жанрі соціально-психологічного роману; для нас він передовсім творець масштабних, сильних своєю правдивістю монументальних полотен ”

О.Гончар

Історія створення роману:

- У службових справах вирушає з Полтави до Гадячого. Візник розповідає історію про полтавського розбійника Василя Гнидку. Пише нарис «Подоріжжя од Полтави до Гадячого».

- Влітку 1872 допрацьовує нарис; пише першу редакцію повісті «Чіпка».

- 1873 рік. Друга редакція повісті «Чіпка».

- 1874 рік. Четверта редакція. «Пропаща сила».

- 1875 рік. Брати дописують нові розділи. Робота над текстом завершена. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».

- 1876 Виходить Емський указ. Твір не може бути надрукований.

- 1880 За кордоном, у Женеві, М.Драгоманов видає роман.

- 1903 Виходить під назвою «Пропаща сила» у Києві.

Жанр:

Соціально-психологічний роман

Соціально-психологічний роман – це один із різновидів романного жанру, в якому суспільно значущі події і соціальні процеси передаються шляхом розкриття психології героїв, їх думок, прагнень, переживань.

Основні риси жанру:

- зображення людини в складних формах життєвого процесу;
- багатоплановість сюжету;
- охоплення долі ряду дійових осіб;
- великий обсяг.

Тема:

зображення на широкому суспільному тлі життєпису злочинця Чіпки від його народження до ув'язнення на каторгу.

Ідея:

засудження жорстокості суспільства, яке породжує кривавих бунтарів; заперечення боротьби з несправедливістю через злочин, реалізм.

Герої:

чиновництво: голова повіту Кражов, судовий секретар Чижик, становий Дмитренко; пани Польські, Порох та ін.

Проблематика:

1. добра і зла;
2. батьків і дітей;
3. життєвого вибору;
4. кохання і сімейних стосунків;
5. людської гідності та свободи;
6. злиденного життя селян, їх темноти, неосвіченості;
7. руйнування патріархального укладу;
8. виховання народної моралі, авторитету громаді та самореалізації.

Композиція:

4 частини (30 розділів)

складна, через що академік Олександр Білецький назвав твір «будинком з багатьма прибудовами і надбудовами». Своєрідність і складність композиції зумовлена винятково широкими хронологічними межами зображення життя.

Дії розгортаються кількома сюжетними лініями

Життя, боротьба і шукання соціальної справедливості Чіпки

життєвий шлях Грицька, матері Чіпки Мотрі, дружини Галі

історія династії панів Польських

життєвий шлях Максима Гудзя, змалювання його морального занепаду

зображення процесу закріпачення, кріпосницького свавілля, царської реформи і народних рухів проти гноблення на всіх етапах розвитку села Пісок

Події відбуваються не в хронологічній, а в логічно-психологічній послідовності. *Експозиція* – перші дві частини твору. У першій частині йдеться про дитячі та юнацькі роки головного героя Чіпки, у другій подано історію села Пісок за півтора року, третя продовжує розповідь про тяжку долю селянського бунтаря. *Зав'язка* – розділ «Нова земля». *Кульмінація* – реакція Чіпки на вигнання його із земства, його духовний злам. *Розв'язка* – винищення козацької родини Хоменків, арешт головного героя.

Кроки становлення національного театру

Українська драматургія і театр 70-90-х років XIX ст.

→ Перші спроби відродити національний театр з'являються в 60-х роках XIX ст.

→ У 1873–1874 рр. Марко Кропивницький з успіхом влаштовував українські вистави в Харкові, а 1876 року створив трупу в Катеринославі.

→ Емський указ спричинив майже п'ятирічний вимушений «антракт» у розвитку національного театру. У 1880 році пункт Емського указу стосовно заборони українських п'єс був переглянутий, унаслідок чого театральні вистави та концерти, хоч і з величезними обмеженнями, але дозволили проводити.

→ 10 січня 1882 року М. Кропивницький здійснив постановку п'єси Т.Шевченка «Назар Стодоля».

→ Для повноцінного функціонування новоствореної трупи потрібні були кошти та досвідчений керівник. Ним став Михайло Старицький. На утримання трупи він використав усі гроші з продажу свого маєтку, що дало змогу збільшити персонал трупи, створити власний оркестр, підвищити платню акторам

→ Уже восени в Єлисаветграді Старицький створив українську професійну трупу, куди увійшли: Олександра Вірина, Ганна Затиркевич-Карпинська, брати Тобілевичі – Микола Садовський (театральний псевдонім від дівочого прізвища матері), Панас Саксаганський, Іван Карпенко-Карий, їхня сестра Марія Садовська-Барілотті, Марія Заньковецька та ін. самобутні актори, часто звані «корифеями українського театру».

Театр корифеїв – перший професійний український театр. Його було відкрито 1882 року в Єлисаветграді, і в цей рік український театр відокремився від польського та російського. Засновником театру був Марко Лукич Кропивницький, що володів усіма театральними професіями. Після нього найдіяльнішим був Микола Карпович Садовський, що боровся за український театр за часів заборони.

Паралельно з розвитком професійного театру поширився аматорський рух, що сприяв піднесенню національної культури.

Народився 29 вересня 1845 р. у слободі Арсенівка на Херсонщині у сім'ї управителя поміщицького маєтку.

Навчався в Бобринецькому повітовому училищі.

І.Карпенко-Карий. Життєвий та творчий шлях

Із початку 60-х років брав активну участь в українському театральному житті. Протягом тривалого часу входив до різних театральних труп, на основі яких склався так званий *театр корифеїв*, він один із засновників театру корифеїв.

З 1859 р. працював писарчуком в м.Мала Виска, пізніше – канцеляристом міської управи.

У 1900-1904 рр. Іван Тобілевич створив власну трупу. Виконував переважно комедійні акторські ролі.

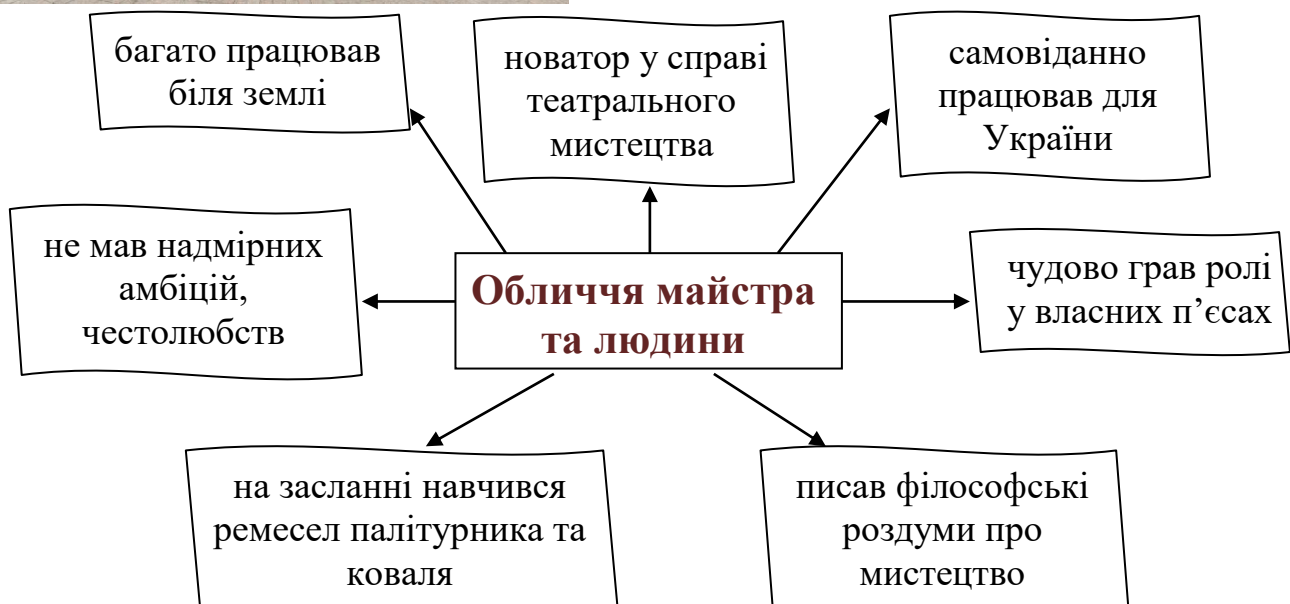
Помер 15 вересня 1907 р. у Берліні, похований на хуторі Надія

Справжнє ім'я:
Іван Карнович Тобілевич

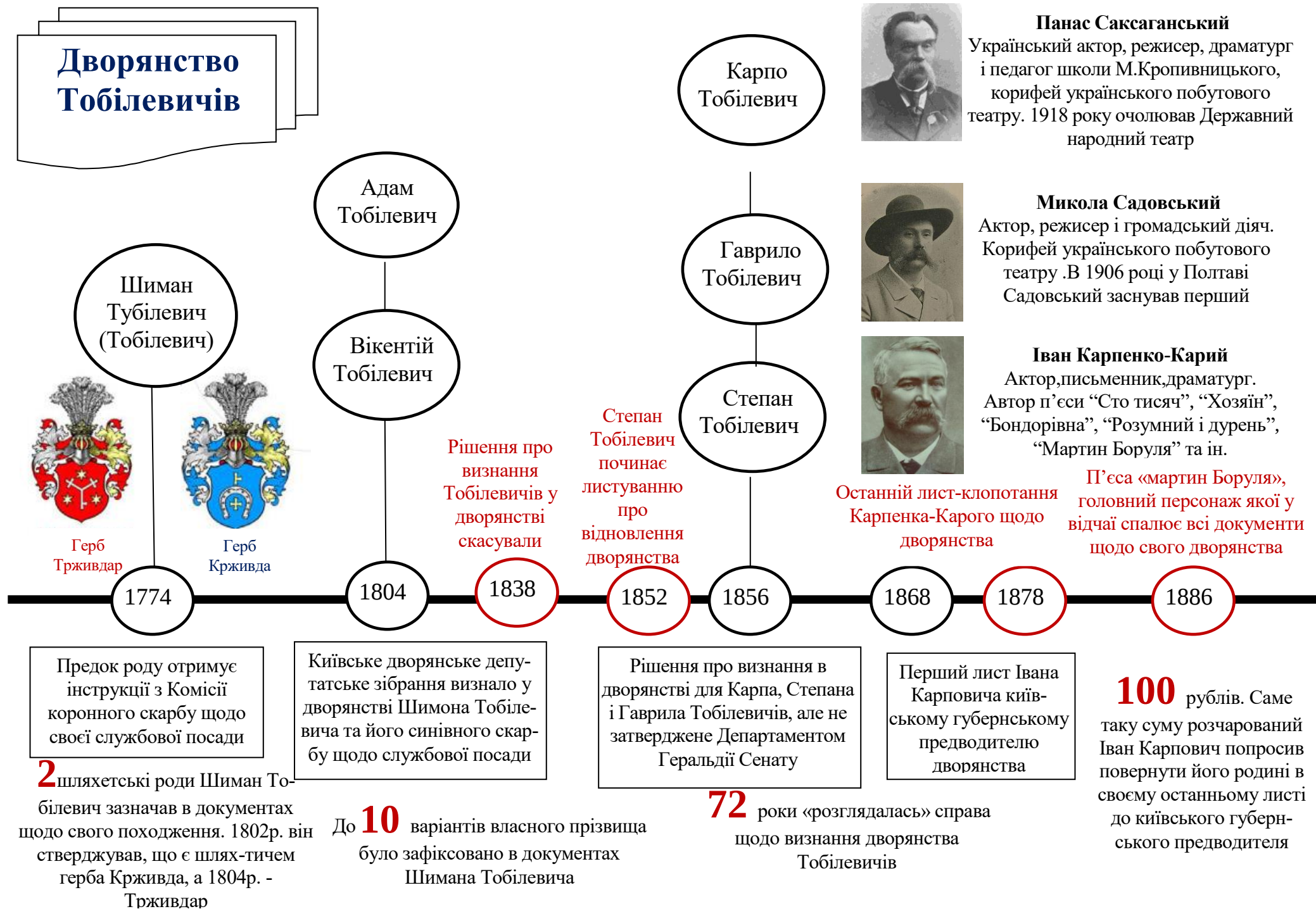
Псевдонім «Карпенко-Карий» поєднує в собі ім'я батька та улюбленого літературного персонажа Гната Карого – героя п'єси Т.Шевченка «Назар Стодоля».

«Театр корифеїв» сьогодні

Дворянство Тобілевичів

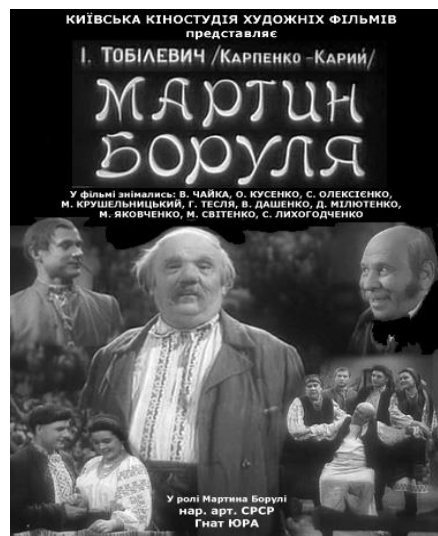

**Усього І. Карпенко-Карий
написав 18 п'єс:**

1. «Бурлака» (1883)
2. «Безталанна» (1884)
3. «Бондарівна» (1884)
4. «Розумний і дурень» (1885)
5. «Наймичка» (1885)
6. «Мартин Боруля» (1886)
7. «Гроші» (1889)
8. «Сто тисяч» (1889)
9. «Батькова казка» (1892)
10. «Паливода XVIII століття» (1893)
11. «Лиха іскра поле спалить і сама щезне» (1895)
12. «Понад Дніпром» (1897)
13. «Чумаки» (1897)
14. «Сава Чалий» (1899)
15. «Хазяїн» (1900)
16. «Гандзя» (1902)
17. «Суєта» (1903)
18. «Житейськеє море» (1904)

Було екранізовано:

1. «Мартин Боруля» (1953, реж. О.Швачко),
2. «Наймичка» (1964, реж. І.Молостова, В.Лапокниш),
3. «Сто тисяч» (1957, реж. В.Іванов),
4. «Хазяїн» (1976, реж. Ю.Некрасов, А.Ріпко)

«Сцена ж – мій кумир, театр – священний храм для мене! Тільки з театру, як з храму крамарів, треба гнати і фарс, і оперетку; вони – позор іскуства, бо смак псують і тільки тішаться пороком! Геть їх з театру! Мітлою слід їх замести. В театрі грати повинні тільки справжню літературну драму, де страждання душі людської тривожать кам'яні серця, і, кору ледяну байдужості на них розбивши, проводять в душу слухача жадання правди, жадання загального добра, а пролитими над чужим горем сльозами убілять його душу паче снігу! Комедію нам дайте, комедію, що бичує сатирою страшною всіх і сміхом через сльози сміється над пороками і заставляє людей, мимо їх волі, соромитись своїх лихих учинків!.. Служить таким широким ідеалам любо!»

І.Карпенко-Карий

Внесок І.Карпенка-Карого в українську класичну драматургію "наповняє нас почуттям подиву до його таланту. Обняти такий широкий горизонт, заселити його таким множеством живих людських типів міг тільки першорядний поетичний талант і великий обсерватор людського життя".

І.Франко

«Мартин Боруля». Паспорт твору

Нове явище в українській драматургії

Висміявши поведінку свого героя, І. Карпенко-Карий утвердив здорову народну мораль щодо родинних традицій, ставлення людини до своєї рідної землі, свого родоводу, прадідівських коренів, праці, народних звичаїв

*Головне – не титул,
а вміння залишатися порядною
високоморальною людиною
у всіх життєвих ситуаціях*

Жанр:

трагікомедія
(за визначенням автора – комедія в 5 діях)

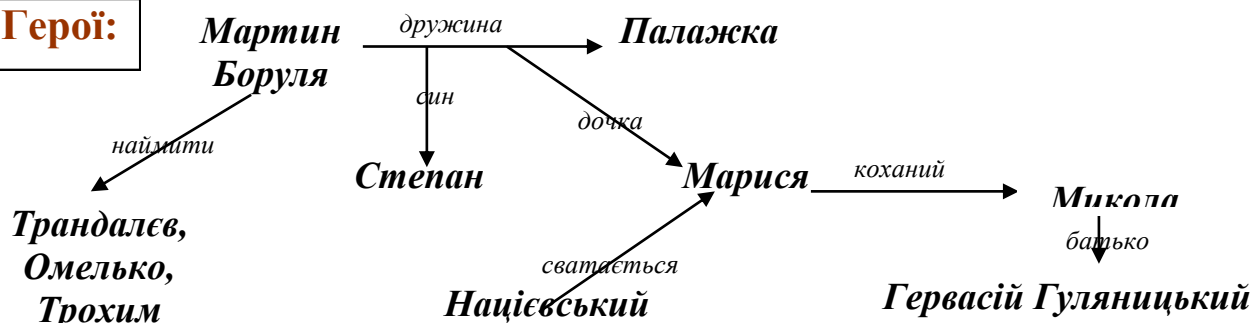
Тема:

показ сатиричного зображення
дворянства як міфу про краще життя

Ідея:

утвердження думки, що гідність людини визначає не належність до привілейованого соціального стану, а чесна праця, простота і щирість у стосунках з людьми; смішна та людина, яка соромиться бути собою, захоплюється фальшивими цінностями.

Герої:

Проблематика:

1. людської гідності, усвідомлення того, що не в чині щастя;
2. праці, як духовної потреби людини і джерела матеріального статку;
3. батьків і дітей;
4. кохання і сімейних стосунків.

Сюжет:

має автобіографічний характер. Батько драматурга, який тривалий час служив управителем поміщицьких маєтків вирішив домогтися дворянства. На це витратив багато часу. Та марно. Дворянство доведено не було, оскільки в старих документах було прізвище *Тобелевич*, а в нових – *Тобілевич*.

Народився 14 грудня 1840 р. у селі Кліщинці на Полтавщині в сім'ї дрібного поміщика

У 8 р. втратив батька, у 12 – матір. Виховувався дядьком В.Лисенком.

М.Старицький. Життєвий та творчий шлях

З 1860 навчався в Київському університеті. Захоплюється перекладами. Створює власні твори. Незважаючи на царські заборони української мови, Старицький пише українською власні твори, перекладає класиків.

У 1883 році М. Кропивницький, М. Заньковецька, М. Садовський об'єдналися в театральну труп, яку й очолив М. Старицький. Він віддає театрові всі свої сили, хист, навіть продає власний маєток з метою на перший час забезпечити артистів матеріально.

1883 р. видав дві книги альманаху «Рада».

Помер 27 квітня 1904 р.

«Справжній запорожець – вдачею, темпераментом, свободолюбними ідеями. Те, що його дужа голова та енергійний вислів обличчя мають у собі із предківської козацької спадщини, поєднане дивним дивом із нахилами інтелігента, чулого на нові духовні потреби».

М.Рудницький

Домашній театр Старицьких і Лисенків став ядром того Київського аматорського драматичного гуртка, з якого згодом виріс перший український професійний театр

Тематика творів

Про роль мистецтва, життя інтелігенції
П'єса «Талан», поезії

Історичні твори
П'єса і повість «Оборона Буші», драма «Маруся Богуславка», повість «Устим Кармелюк», віршована драма «Богдан Хмельницький»

Соціально-побутові
Драми «Не судилося», «У темряві», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», оповідання

Мелодрами, оперети на побутові теми
«Циганка Аза», «Зимовий вечір», «Чорноморці»

Можна сміло сказати, що в ту пору на Україні не було поета, що міг би був здобутися на таке сильне та енергетичне слово і не взяти в нім ані одної фальшивої ноти

І.Франко

«Оборона Буші». Паспорт твору

Жанр:

історико-романтична повість

Повість	Історична	Романтична
Середній за розміром епічний твір; кілька сюжетних ліній; кілька головних героїв; розлогі описи, докладні характеристики	Побудована на історичних фактах, подіях; змальовані реальні історичні особи (Потоцький, Чарнецький, Богун, Лянцкоронський) зображено події далекого минулого	Незвичайні герої, обставини; сильні, вольові персонажі, здатні до самопожертви заради батьківщини й кохання; зв'язок з усною народною творчістю, інтерес до національної історії, національних героїв

Тема:

зображення реальної історичної події – героїчної оборони містечка – фортеці Буші, що на Поділлі, під час національно-визвольної війни в листопаді 1654р.

Ідея:

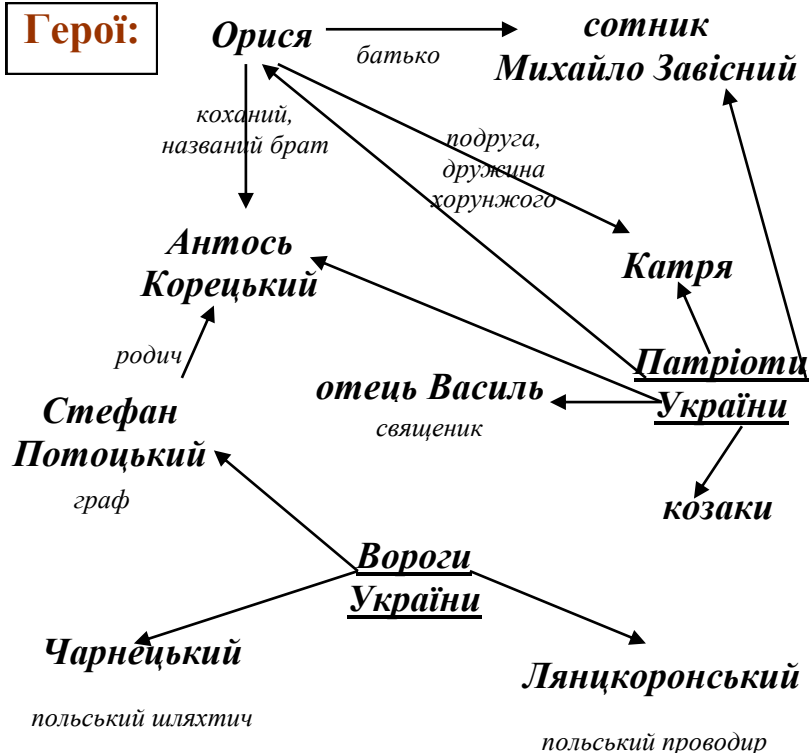
засудження братовбивчої війни, зради, уславлення любові до рідного краю, вірності своїй вітчизні, єдності (однодумності) захисників фортеці: якщо боротися – то всім боротися, якщо ж умерти – то всім умерти, але не здатися ворогові

Проблематика:

- патріотизм, служіння вітчизні і зрада;
- братовбивчі війни;
- кохання;
- самопожертва;
- життя і смерть;
- народ та історія;
- народ як носій високих моральних якостей.

Герої:

Історико-культурний заповідник Буша

Сучасне село Буша знаходиться в Ямпільському районі Вінницької області, нині в ньому мешкає 847 осіб. На території села розташовано історико-культурний заповідник “Буша”. Достеменно відомо, що найтрагічніші події в Бушанському замку відбулися 18-20 листопада 1654р., коли під замок-фортецю

йшли війська Потоцького і С.Чарнецького й узяли його в облогу. Польським жовнірам удалося винищити більшу частину невеликої козацької залоги, але коли замок майже перейшов у їхні руки, дочка убитого козацького сотника підпалила пороховий погріб, висадивши в повітря себе, залишки залоги й чимало атакуючих поляків. До наших днів збереглися рештки фортеці, погребі й підземні ходи. У заповіднику розміщено три музеї: археології, етнографії й оборони Буші. Цю місцевість прикрашає парк історичної скульптури.

Життєва основа повісті:

Після Переяславської ради Московська держава оголосила Польщі війну. Польське військо напровесні 1654 року рушило на Поділля і почало випалювати дотла села й містечка, винищувати старих і малих. Так, у зруйнованому Немирові останніх мешканців, які затаїлися у великому кам'яному льоху, подушили димом. На перший день Великодня шляхетське військо вирізало п'ять тисяч мешканців містечка Муширівки. Люди захищалися, як могли: не тільки зброєю, а й косами та палицями. І ворог відступив, але в листопаді відновив наступ. Захопивши значну територію, шляхетські загони з таборів під Баром і Шаргородом посунули на Бушу – сотенне містечко Брацлавського полку. Буша була міцно укріплена, стояла на горі, оточена водою. Керували її обороною два сотники: місцевий – Завісний і родом з Калуша – Гречка. Оточені козаки, міщани й селяни билися до загину. Здаватися ніхто не волів. Не маючи змоги прорватися греблею до Буші, нападники спустили воду з великого ставу і кинулися на обложених. Почався останній бій. Буша горіла. Жінки, боячись тортур, разом з дітьми забігали в палаючі хати, кидалися в глибокі колодязі. Дружина сотника Завісного з останніми бушанцями, заховавшись у пороховому погребі, підпалила його. Вибух розметав і їх, і багатьох ворогів. Останні кілька десятків жінок з дітьми (деякі мали рушниці) заховалися в печері, що була в густому тернику поблизу фортеці. Полковник Целярій, виявивши їх, вимагав здатися на його милість. Жінки почали стріляти. Тоді польські вояки перекопали струмок, що біг поруч, і повернули воду в печеру. Та ніщо не допомогло; жодна жінка не вийшла – усі потопилися.

За приблизними даними в Буші загинуло 16 тисяч її захисників. З-під Буші вороги рушили до Брацлава, не залишаючи живим нікого на своєму шляху. Так, у містечку Демівці вони порубали більше десяти тисяч мешканців, чинячи справжній геноцид. Польський проводир Станіслав Лянцкоронський писав королю: «Гірко буде вашій величності чути про спустошення вашої держави, але іншими засобами не може вгамуватися неприборкана хлопська злість, яка до цього часу лише наростає».

Народився 27 серпня 1856 р. в с.Нагуєвичі на Львівщині в родині коваля

Навчався в сільській початковій школі, школі при васильківському монастирі, гімназії Дрогобича

І.Франко. **Життєвий та творчий шлях**

1875 року вступив до Львівського університету, який залишив через арешт 1877р. (пізніше 1880р., 1889р.)

1893 р. у Віденському університеті захистив докторську дисертацію.

Взимку 1907-1908 р. здоров'я значно погіршилось. Матеріальні нестатки призвели до загострення хвороби.

Помер 28 травня 1916 р.

Протягом навчання постійно працює з періодичними виданнями, виступає як критик, публіцист, науковий діяч.

Літературні псевдоніми: *Джеджалик, Брут Хома, Мирон, Кремінь, Марко*

600 – стільки книжок було в особистій бібліотеці бідного гімназиста І.Франка.

8 + 8 = 16 – вісьмома мовами Франко володів досконало, вісьмома – вільно, всього 16. 100 – оповідань написав Франко. 10 – повістей створив Франко.

Збірка «З вершин і низин»

Після «Кобзаря» Т. Шевченка дана збірка була найвидатнішим внеском у скарбницю української поезії другої половини XIX ст. Це – 20-річний доробок письменника.

Тема:

громадянська

Центральна проблема збірки:

людина і суспільство

Провідний мотив:

заклик до осмислення себе як особистості, до збагачення свого духовного світу, самовдосконалення.

«Легенди»

«Жидівські мелодії»

Поема
«Панські жарти»

Зміст збірки

«Галицькі образки»

«De profundis» («З глибини»)

об'єднує цикли: «Веснянки», «Осінні думи», «Скорбні пісні», «Нічні думи», «Думи пролетарія» і «Excelsior!» («Вище!»)

«Сонети»,
що включає два
цикли:
«Вольні сонети» і
«Тюремні сонети»

«Профілі і маски»,
поділяється на цикли:
«Поезія», «Поет»,
«Україна», «Картка
любові», «Знайомим і
незнайомим», «Оси»

Гімн

*Вічний революціонер,
дух, що сіє нас до буди,
ми за пошуки, намагає з волю,
він туго, він нас не впер!*

Рід літератури:

громадянська
лірика

«Гімн»
(«Замість пролога»)
Паспорт твору

Провідний мотив:

Боротьба народу за своє майбутнє, віра в перемогу.

Автор зображує образ «вічного революціонера» як втілення вічних прагнень народу до свободи, справедливості, нездоланності духу. Шлях розвитку народу – шлях єдності народу, пробудження громадської та національної активності через «науку, думку, волю» і не інакше; мирна боротьба за соціальну справедливість і прогрес.

Жанр: сонет

Провідний мотив:

Звеличення
жінки-матері

Сонет – вірш, що складається з 14 рядків. Перший чотиривірш – це теза, другий – антитеза, заключні два тривірші – синтез, узагальнення думки.

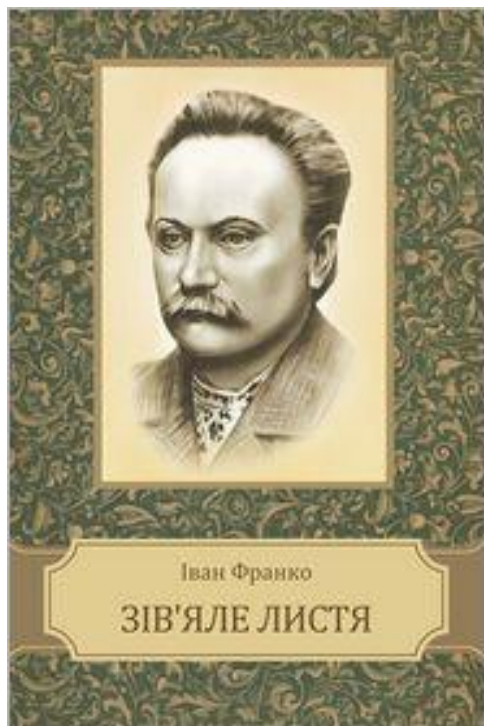
«Сікстинська мадонна»
Паспорт твору

В українській поезії сонет з'явився в 30-х рр. XIX ст. у творчості поетів-романтиків, пізніше до нього зверталися майже всі визначні поети. І. Франко, як відомо, створив цикли «Вольні сонети» і «Тюремні сонети». Сонет «Сікстинська мадонна» входить до циклу «Вольні сонети». Поєднується земне й небесне начала, уславлюється жінка-матір. У поета образ мадонни асоціюється з «богинею», «красою», «райською рожею», «матір'ю», «небесами». Жінка-мадонна втілює красу мистецтва, творче натхнення, загалом Музу. Образ жінки в сонеті І. Франка

багатогра́нний, він асоціюється також з образом Матері, символом космічного й земного життя, берегині родючості й роду. Про це влучно сказав Гете у «Фаусті»: «Вічно жіноче підносить нас вгору».

Збірка
«Зів'яле листя»

Іван Франко
ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ

Особисті почуття, настрої І.Франка вилилися в збірку «Зів'яле листя», яка створювалася більше десяти років (1886–1896) і вийшла 1896-го. Вона має підзаголовок «Лірична драма» й складається з трьох частин – «жмутків». Кожна з них позначена власним настроєм, ритмікою та строфікою. Науковці відзначають оригінальність композиції «Зів'ялого листя», у якій є «вірші розповідні, описові, медитативні, складні імітації народних плачів і народної пісні».

Тема: інтимна

Вірші здебільшого
носять автобіографічний
характер

Провідні мотиви:

У першому «жмутку» є вірші і з громадянськими мотивами, але переважає скорботна інтимна лірика. У поезіях другого «жмутка» Іван Франко оспівує не лише кохання, а й чарівну красу природи. Провідний мотив поезій третього «жмутка» – пекельні переживання поета, спричинені нещасливим коханням.

Драматизм нещасливого кохання, мотив суму, нездійснених бажань, розбитих сподівань. Це внутрішній монолог ліричного героя, щиросердна розповідь зраненої душі.

Жанр: романс

Романс – це музичний твір вокально-інструментального жанру; виконується на професійні тексти ліричного характеру.

**«Безмежне поле»
Паспорт твору**

Провідний мотив:

Зображення душевних переживань ліричного героя; єдиний, хто може дати розраду – поетичний талант, який допоможе подолати відчай і жаль.

Жанр:

ліричний вірш

Провідний мотив:

страждання ліричного героя із-за неподіленого кохання.

**«Ой ти дівчино,
з горіха зерня»
Паспорт твору**

Відчутний вплив фольклору, вірш звучить як народна пісня.

Фольклорні риси	Літературні риси
Вигук (<i>ой</i>). Поетичне звертання (<i>дівчино</i>). Риторичні питальні та окличні речення. Зменшено-пестливі слова (<i>устонька, серденько</i>). Постійні епітети (<i>ясная зоре, буря люта</i>). Анафора (<i>чом</i>). Фразеологізми (<i>загублю душу</i>).	Метафори (<i>дівчина – з горіха зерня; устонька – тиха молитва</i>). Антитеза (<i>радощі, горе</i>).

Рід літератури:

інтимна лірика

Провідний мотив:

нерозділеного кохання

**«Чого являєшся мені у сні?».
Паспорт твору**

Це зворушливий монолог-сповідь складається з трьох частин: перші дві починаються риторичними запитаннями, третя – риторичним запереченням. Біль, страждання змінюють образа, докір, які переходять у прощення і біль сприймається як радість. Переборовши образу, пройшовши через прощення, ліричний герой відчуває емоційне переживання, що змінює людину, підносить на вищий рівень і дає можливість залишити нащадкам високохудожньо зафіксований досвід – вірші, пісні.

**Збірка
«Мій Ізмарagd».**

Збірка вийшла
1898 року

У передмові письменник так пояснює назву збірки: «Ізмарagдом звався в старій Русі збірник статей та притч, почасти оригінальних, а почасти новибраних із грецьких писань отців церкви, підібраних так, щоби цілість становила неначе повний курс практичної християнської моралі».

Жанр: ліричний вірш

Тема: поетичний роздум про смисл буття людини; прагнення людей здобути вічне життя, їх нездатність керувати обставинами та власним щастям; що важливіше для людини вічна молодість, могутність, чи шанс бути щасливим та коханим.

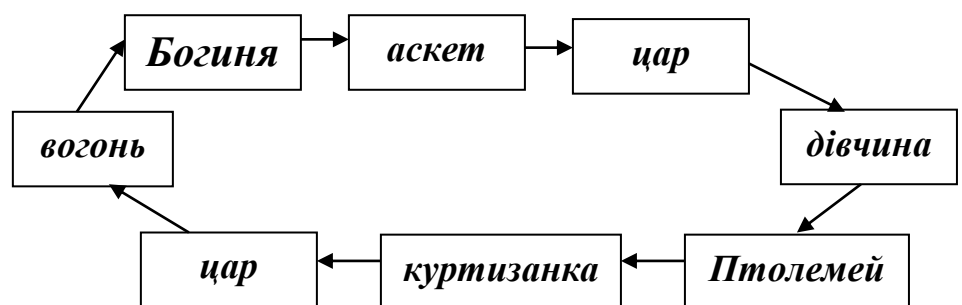
«Легенди про вічне життя».
Паспорт твору

Ідея:
людина має жити стільки, скільки їй відпущено, дано.

Проблематика:

1. життя і смерті;
2. життєвого вибору;
3. кохання і зради;
4. влади;
5. грошей.

Шлях чудодійного горіха:

Сюжет:

«Побожний аскет», проживши весь вік у пустелі та заслуживши молитвами та постом прихильність богині, здобув священний дар – золотистий горіх, що дарував вічне життя. Але античний мудрець відмовляється від подарунка. Він віддає його Олександром Македонському (356–323 рр. до н. е.), прозаному за життя Великим. Закоханий у персіянку Роксану, цар віддає священний горіх дівчині. Та вона кохає іншого – генерала Птолемея. Проте й цей геніальний полководець не уявляє свого безсмертя з вродливою Роксаною, зате готовий ділити його з куртизанкою. Куртизанка ж приносить горіх безсмертя отруєному Роксаною Олександром, адже кохає царя, але він знову відмовляється від вічного життя й кидає горіх у вогонь.

Жанр: ліричний вірш

Провідний мотив:

автобіографічний портрет "цілого чоловіка", цілого творця, який змушений був винести на "розпуття велелюдне" свої життєві символи віри, своє поетичне бачення світу.

«Декадент».
Паспорт твору

Декадентство – загальна назва нереалістичних течій у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX ст., для яких характерні: заперечення соціального призначення літератури, пропаганда «чистого мистецтва», песимізм, пошуки нових вишуканих форм.

Жанр: ліричний вірш-алегорія

Тема: віра в майбутнє українців.

«Розвивайся ти, високий дубе».
Паспорт твору

Провідний мотив: боротьба українського народу за свої соціальні й національні права

Вірш написаний у дусі народної пісні, з використанням прийому поетичного паралелізму. "Дуб – символ сили, духовної міці, весна – пора оновлення. Автор висловлює надію, що Україна скине кайдани несвободи, стане єдиною, зникне ворожнеча, яку підтримували «добрі сусідоньки». І закликає єднатися, щирою працею відродити матір-вітчизну.

«Мойсей».
Паспорт твору

Жанр: філософська ліро-епічна поема-притча

Тема: «Основною темою поеми я зробив смерть Мойсея, як пророка, не визнаного своїм народом. Ця тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і основана на біблійнім оповіданні» (І.Франко)

Ідея:

народ України має бути вільним і буде таким; віра у творчі сили народу, його спроможність змінити життя; утвердження думки, що справжнім вождем є той, хто виражає найзаповітніші ідеали народу, мрії і сподівання.

Проблематика:

1. життя і смерті;
2. вождя і народу;
3. волі й рабства;
4. історичного шляху нації;
5. пробудження національної свідомості, віри в ідеали;
6. лідера, який дбає про свій народ.

Композиція: пролог та 20 пісень

Композиція ускладнена реалістичними описами побуту кочового народу, вставною притчею про терен, міфом про Оріона, діалогами-монологами-звертаннями Мойсея, його молитвами. Події у творі розгортаються напружено, динамічно.

Експозиція – розділи I-XI. *Зав'язка* – виникнення і наростання конфлікту між пророком і народом, що, підбурюваний Авіроном і Датаном, не бажає йти з ним до мети. *Розвиток дії* розгортається у XII- XVIII розділах. *Кульмінація* – відтворює розмову Мойсея та Єговою та смерть вождя. *Розв'язка* – ідеали, за які боровся Мойсей, втілюються в суспільство.

Поема «Мойсей» - духовний заповіт митця своєму народові, філософський твір на матеріалі біблійного сюжету про українців та Україну. Поштовхом для створення образу Мойсея була скульптура Мікеланджело – образ біблійного Мойсея, яку побачив І.Франко, перебуваючи 1904 року в Італії.

Мойсей у Біблії	Мойсей у поемі	І.Франко
Задумався про тяжку долю євреїв у сорокарічному віці. Рятуючи іудея, вбив єгиптянина. Переховувався 40 років. Повів народ, своїми молитвами рятував від спраги, голоду й нападників. Доніс до людей 10 Божих заповідей. За свою зневіру покараний тим, що, дійшовши до мети, так і не потрапив до омріяного краю.	Вів народ у країну обітовану, зносячи з усіма труднощі на шляху. Навчав, доносив Божі заповіді. Зневірений народ вигнав його й побив. Мойсей зневірився, втратив твердість духу. Тому, довівши народ до мети, сам не ступив на землю обіцяну	Полум'яною поезією, невтомною громадянською та літературною діяльністю кликав народ до духовного й національного відродження, до волі, освіти, науки, збереження сили духу
Спільне		
Вожді, пророки, поводити, які вказують народові духовні орієнтири. Проходять через випробовування, зневіру. Щасливе майбутнє тільки передбачають		

Історична довідка з «Біблейської енциклопедії»

Народився Мойсей приблизно за 1575 років до Христа в сім'ї Аврама. Під час побиття дітей мати у кошику пустила його водою, бо знала, що за течією купається донька фараона. Освіту і виховання, досвід воєначальника отримав при єгипетському фараоні.

Вперше задумався про важку долю євреїв у сорокарічному віці. Рятуючи іудея, вбив єгиптянина. Переховувався 40 років у свого тестя, який був священиком. Першим провидінням став терновий кущ біля гори Хорив. Господь назвав себе Єговою (Сушим). Дива Господа – палиця стала змією, рука хворою на проказу. Помічником проголошено Аарона, брата Мойсея. Кари Бога єгиптянам за небажання відпустити євреїв: сарана, жаби, смерть немовлят. Шлях лежав через Аравійську пустелю, яку мали подолати 600 000 чоловіків з майном. Мойсей своїми молитвами рятував людей від спраги, голоду і нападників. Поблизу гори Сінай євреї вперше почули 10 Божих заповідей і настанови щодо церковного і громадського устрою. Замість поклоніння Богу, іудеї почали поклонятися золотому бикові, якого розтрощив Мойсей, перед цим побивши скрижалі із заповідями. Чотири рази піднімався Мойсей на Сінай і перед кожним сходженням на гору постився по 40 днів. Так пройшло два роки. Зухвалість іудеїв постійно давала себе взнаки: надмірність у їжі (переїдання перепілками), ігнорування манни, протести під проводом Аарона і Датана, небажання воювати за землю обітовану. Через це євреї були покарані Господом і приречені на 40-річне блукання пустелею (померли всі, кому було за двадцять, крім Ісуса Навина та Халева). За те, що Мойсей і Аарон не завжди слухали Єгову, отримали покарання – померли поза землею обітованою. Помер Мойсей у 120-літньому віці на горі Нево, побачивши здалеку мету свого життя.

це літературний напрямок, який
утвердився в мистецтві наприкінці
XIX - на початку XX століття разом з
новим розумінням людини, коли
істотним стає все нетипове,
особистісне

Модернізм. Його риси

Кінець XIX – початок
XX століття

Модернізм

Напрями й течії модернізму: неоромантизм, неокласицизм, футуризм, екзистенціалізм, акмеїзм, символізм, авангардизм, імажинізм, сюрреалізм, екзистенціалізм, література «потoku свідомості» та ін.

Риси

суб'єктивне
(сфера духу, мистецтва)
наділяється ознаками
об'єктивної реальності

побудова художньої
реальності, що мало
пов'язана з дійсністю
й протиставлена їй

пошук нових
шляхів (форм)
у зображенні світу і
людини

відбиття дійсності в людській підсвідомості

У творах Франка знаходимо окремі риси багатьох напрямів і течій

Неоромантизм: боротьба,
небезпечні таємничі події;
емоційність і драматизм
розвитку художньої дії.

Експресіонізм: «я»,
внутрішній світ
художника – єдина
реальність; творець не
повинен бути пов'язаний
з матеріальним світом,
тому що той уособлює
хаос, зло.
«Потік свідомості»:
внутрішній монолог;
духовне життя героя
передається у всій його
безпосередності,
постійній зміні
думок, почуттів, вражень,
спогадів і т. ін.

Неокласицизм:
прагнення зберегти
право на власний
моральний та есте-
тичний кодекс, виходячи
зі свого уявлення про
загальнолюдські
мистецькі цінності,
деяку незалежність
вічного
мистецтва від
скороминущих виявів
життя; світова культура
поєднується з
національною
традицією.

Імпресіонізм: витончене
відтворення
суб'єктивних вражень та
спостережень, мінливих
відчуттів та переживань;
психологізм у
змалюванні персонажів;
прагнення зафіксувати
миттєві враження;
лаконізм прози,
багатство відтінків;
збільшена увага до
кольорів і звуків,
яскравих деталей
(сойчине крило, сукня з
білими цятками).

«Перехресні стежки». Паспорт твору

Жанр:

Соціально-психологічна повість

Тема:

показ боротьби представника української інтелігенції проти насильства над рідним народом, прагнення пробудити в пригноблених почуття громадянської активності

Ідея:

кожен, якщо захоче, може знайти своє місце на ниві служіння народові. Людина завжди має вибір – прийняти лицемірну мораль суспільства чи боротися з несправедливістю.

Сюжет:

Сюжет має два плани: любов і боротьба. Обидві майстерно переплетені, сповнені подієвої динаміки; сюжет твору розгортається двома лініями: змалювання важкого життя галицького селянства і зображення громадської діяльності адвоката Євгена Рафаловича.)

Лінія боротьби:

Експозиція. Приїзд Євгенія до «акустичного міста», його візити до «гонораціорів».

Зав'язка: перші суперечки Рафаловича з бурмістром Рессельбергом, наростання конфлікту зі Стальським, плани Рафаловича.

Розвиток дії: Рафалович починає втілювати задумане. Робота із селянами, перші сумніви, їх подолання. Поїздка в Буркотин і Гумніськ. Зустрічі з селянами та священиками, участь у судовому процесі. Сутичка зі Шнадельським у корчмі. Ідея народного віче і політичної організації. Вороги Рафаловича та їхні дії.

Кульмінація: віче, арешт Рафаловича, спроба звинуватити його у вбивстві Стальського. Убивство Вагмана Шварцом і Шнадельським.

Розв'язка: звільнення Рафаловича. Нові перспективи боротьби.

Лінія любові:

Експозиція. Розмова Євгена Рафаловича зі Стальським, розповіді Стальського про дружину та його стосунки з нею.

Зав'язка. Поява «чорної дами», реакція дивна Рафаловича на неї, історія любові Євгенія та Регіни.

Розвиток дії: зустріч Євгенія і Регіни у домі Стальського. Наростання драми між колишніми закоханими і драми втрати ідеалу, неможливість «украденого щастя». Знуцання Стальського над дружиною, страждання і відчай Регіни, її спогади й монологи наодинці з собою.

Кульмінація: несподівана поява у Рафаловича Регіни, яку вистежив Стальський. Остаточна руйнація колишніх ідеалів.

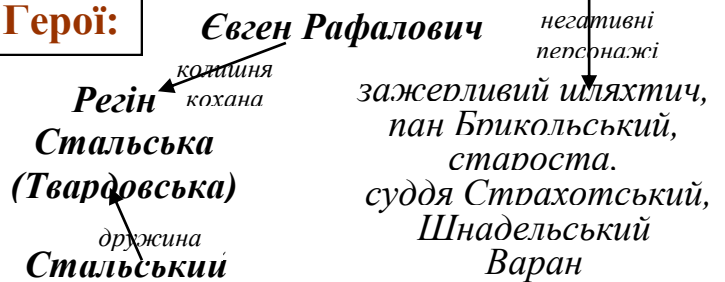
Розв'язка: помста Регіни Стальському та її нагла смерть.

Лінія любові між Євгенієм Рафаловичем та Регіною Твардовською (пізніше Стальською) виписана надзвичайно цікаво. У ній відбулися перипетії стосунків Івана Франка та Ольги Рошкевич.

Проблематика:

1. боротьба з жорстокістю і насильством;
2. вибір людиною життєвої позиції;
3. проблема добра і зла;
4. проблема шлюбу та сім'ї.

Герої:

«Сойчине крило». Паспорт твору

Жанр:

новела

Новела — невеликий розповідний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним кінцем.

Тема:

розповідь героя-адресата про своє кохання до дівчини, етапи її страдницького кохання.

У творі змальована жіноча доля в новітній інтерпретації. Героїня дуже помилилася у своєму виборі, і це призвело до тяжких моральних та фізичних страждань. Тому вона згадує своє перше чисте й незаплямоване кохання, хапається за нього хоч у листі, як за рятівну соломину. Герой-адресат уособлює боротьбу між байдужим, відстороненим від людських пристрастей «естетом» і «живим чоловіком» з живими почуттями. Його настрої та світогляд змінюються разом із перипетіями в листі; перемагають добро й великодушність.

Ідея:

возвеличення кохання як найвищого почуття. Засудження помилок, за які слідує розплата

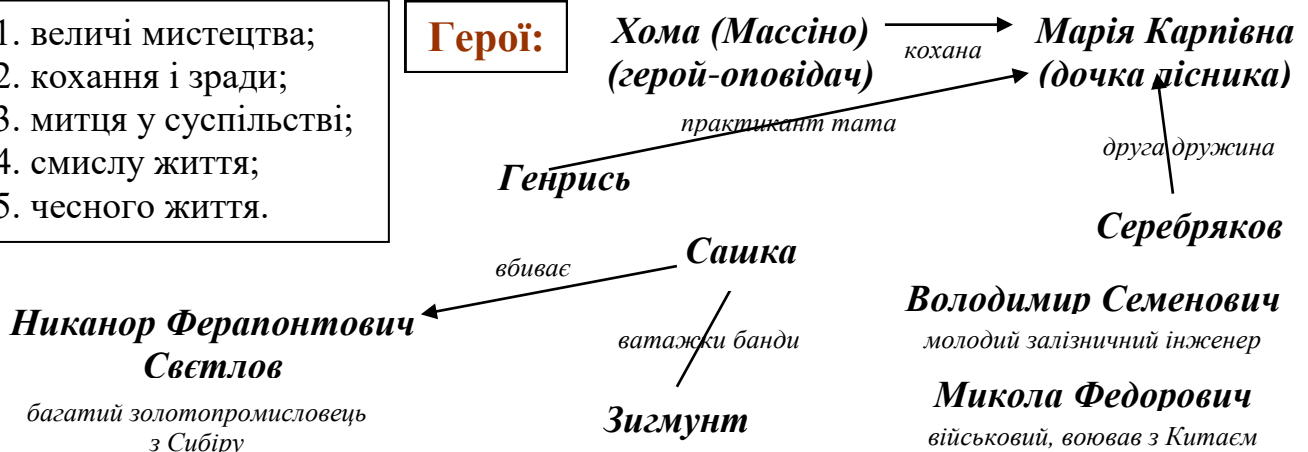
Проблематика:

1. величі мистецтва;
2. кохання і зради;
3. митця у суспільстві;
4. смислу життя;
5. чесного життя.

Композиція:

незвичайна — «твір у творі»

Герої:

Сюжет:

Головний герой у новорічну ніч отримує листа з Порт-Артура від своєї давньої коханої. Хома занурився в егоїстичне, самозакохане життя. Цей зневірений самолюб живе сам для себе і з самим собою, навмисне відсторонившись від усього світу: "Сороковий рік життя, так як і тридцять дев'ятий, і тридцять восьмий, починатиму зовсім інакше. Відлюдьком, самотником... Жити для себе самого, з самим собою, самому в собі!". В конверті міститься кілька листків та сойчине крило, яке навіює бурю спогадів про недалеке минуле. Цей лист від Манюсі – жінки з якою пов'язані найтрепетніші переживання Хоми, або як вона називала його – Массіно.

Лист умовно можна поділити на три частини:

Роздуми Мані про своє життя, помилки та колізії, які сталися у ньому. Головна думка цієї частини вкладає у слова: «Не я покинула тебе, а ти не зумів удержати мене, ти не вірив у мене, в мою щирість, у мою любов. Ти приймав мої пестоші, всі вияви мого розбурханого молодого чуття з пасивністю сибарита – нехай і так, що ніжно, вдячно, але не виходячи з-поза заборона свого успокою, свого егоїзму. І я відчула се».

Ця частина розповідає про час від знайомства до від'їзду. Манюся почала ревнувати пташку до коханого, котрого та будила раніше за неї і убила нещасну сойку з рушниць, а потім довго плакала. Одне крило вклала у лист до Хоми, інше залишила у себе.

Опис поневірянь Мані. З домівки вона тікає з Генрисем, який розповідає їй про багатого батька, те що вони одружаться, вернуться в підгальське село та спровадить до себе тата. Але насправді Генрис виявився злодієм, який обікрав тата Мані. Батько, вважаючи, що це зробила дочка, помер з горя через три місяці після втечі. Коли банда гастролювала в Одесі, Генрис пропав. Маню забрав голова банди – Зигмунт, якого згодом арештували в Нижньому Новгороді. Жінка відправилась до Москви, в поїзді зустріла Володимира Семеновича. Це був чудовий чоловік, але, засумувавши, він почав грати в азартні ігри, в яких він програв її Никонору Ферапонтовичу. Одного разу їх в дорозі спіймали – його вбили, її до себе взяв ватажок Сашка. Коли ватагу знайшла міліція, капітан Серебряков привіз її до себе. Від нього вона втекла, сіла на перший поїзд, ним їхали війська на війну з Китаєм. В Порт-Артурі вона жила з Миколою Федоровичем, який вже був при смерті коли вона писала лист.

Коли Хома закінчує читати лист, лунає дзвінок у двері. Маня була у тому ж платті, що й при їх останній зустрічі.

«Украдене щастя». Паспорт твору

Жанр:

драма

Драма – літературний рід, характерними особливостями якого є те, що життєві події та характери персонажів розкриваються не описово, а через показ їхніх дій і вчинків та розмов, що ведуться між ними.

Тема:

трагедія особистого життя трьох головних героїв, у яких украдено щастя

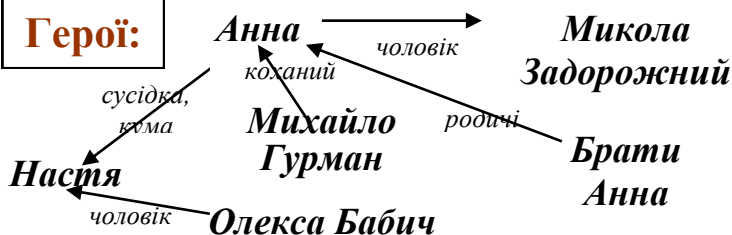
Ідея:

розкрити страхітливі умови життя західноукраїнських селян під владою Австро-Угорщини, правдиво показати галицьке пекло, в якому за клаптик поля син піднімав руку на батька, брат- на брата, сусід-на сусіда.

Проблематика:

1. добра і зла;
2. примусового шлюбу;
3. проблема родинних стосунків;
4. зради та вірності;
5. кохання та ненависті

Герої:

Історія написання:

18 березня 1891 року Крайовий відділ Львівського сейму оголосив закритий конкурс на кращу драму. І.Франко послав на конкурс п'єсу «Шандар». На жаль, митцеві при-судили лише третє місце. На вимогу журі автор переробив кінцівку п'єси, замінивши шандаря листоношею. В основі п'єси лежить народна пісня, яку колись для поета записала сестра Ольги Рошкевич – «Пісня про шандаря». 1883 року автор в брошурі «Жіноча неволя в руських піснях народних» дав глибокий соціально-художній аналіз цієї пісні. Зміст такий: прийшов жандарм з Делятина до своєї коханої. Чоловік її – Николайко – зарубав жандарма й сам загинув від руки правосуддя.

Сценічне народження п'єси:

Відбулося 16 листопада 1893 року в львівському театрі «Руська бесіда». На прем'єрі був присутній письменник. Хоч драма йшла в зміненому, як каже автор, скаліченому варіанті, доктору Івану Франкові було присвоєно високий титул талановитого драматурга, справжнього майстра. У Києві п'єса вперше з'явилася на сцені 1904 року в театрі братів Тобілевичів. Роль Миколи грав І.Карпенко-Карий, шандаря – М.Садовський, Анни – Л.Лінницька. Лише з 1913 року театри почали ставити «Украдене щастя» за первісним, нецензурним текстом.

Уперше надрукована драма в 1894 році в львівській «Зорі». І того ж року заходом автора видана в Львові окремою книжкою. 1901 року вона була видана вдруге в Львові, а в 1909 році – утретє.

Література

1. Авраменко О.М., Пахаренко В.І. Українська література: Підруч. для 10кл. загальноосвітн.навч.закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / наук.ред.Р.В.Мовчан. – К.: Грамота, 2010.
2. Бандура О. Диктатичні матеріали з теорії літератури. – К.: Рад. Школа, 1991.
3. Баси І., Каспрук А. Іван Франко: життєвий і творчий шлях, - К., 1983.
4. Бернадська Н., Задорожна С. Українська література – К.: Феміна, 1995.
5. Власенко В. Художня майстерність І.С. Нечуя-Левицького, - К.: Рад. Школа, 1965.
6. Волинський П., Кобилянський Ю., Хропко П. Історія української літератури. Літератури II половини XIX ст. – К., 1966.
7. Демчук О. Нестандартні уроки з української літератури в 9-11 класах. – Тернопіль, 2000.
8. Задорожна С., Бернадська Н. Українська література. Запитання і відповіді. – Київ: Решта, 1996.
9. Кіліченко Л. Франкова криниця. Вивчення творчості І. Франка в школі: Посібник для вчителя. – К.: Рад школа, 1991.
10. Мелехова О. Вивчення теорії літератури в школі: Посібник для вчителів. – Харків, Гриф, 1999.
11. Противенська О., Мещерякова М. Українська література у схемах і таблицях. – Харків: Академія, 1999.
12. Полинець О., Лесин В. Короткий словник літературознавчих термінів. – К., Рад. Школа, 1961.
13. Слоньовська О., Сушевський Б. Конспекти з уроків української літератури, 10 клас. – К.: Рад. Школа, 1997.
14. Софійчук Г. Ах ти ж ... хазяїн, та й більше нічого...// Дивослово – 2007. - №9.
15. Українська література: Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання / уклад.: Л.Кубішин, Л.Олійник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013.
16. Черкаський В. Вивчення творчості Панаса Мирного: Посібник для вчителів. – К.: Рад. Школа, 1982.
17. Хізова Ю., Гоголева В. Усі українські письменники. – Харків: Торсінг Плюс, 2007.
18. Хропко П. Українська література: Підручник для 10 класу. – К.: Освіта, 1998.